

מייק היה ציוני אדוק ממש. כל מי שפחתה הוריו נספתה בשואה, ודבר זה השאיר בו רושם בליימחה. משום כך ראה את עתידו בישראל. הוא קנה כאן דירה, והשקיע את כל כספו בארץ למרות שמבחינה עסקית היה יכול להרוויח יותר במקומות אחרים. תרומותיו הרבות למדינת ישראל נשמרו עליידו בסוד כמס. כשהייתי שואלת אותו מדוע אין הוא מפרסם אותן ברבים, היה אומר בצחוק: „אני מפחד מהחרם הערבי...“ היה זה אחד ממיספר עקרונות-ברזל, לא תמיד מוסברים, שעליהם שמר בחירוֹף־נפש. דברים רבים שמר בליבו. הוא אהב לשמוע רכילות עסיסית, אבל מעולם לא שיחף אחרים ברכילות הפרטית שלו, לא דיבר על הצלחותיו עם נשים, היה נאמן להברים ודיסקרטי עד הסוף. הוא התייחס בשאט־נפש למי ש־ „מכר“ לו סודות של אחרים — הידידות והאמנות היו לגביו ערכים עליונים. אבל דווקא משום כך לא היו לו הרבה חברים. הם לא עמדו בדרישות שלו, ולכן העדיף להיות בודד מאשר להיפגע. „הם לא מסרי גלים להיות חברים כמו שאני רוצה שיהיו, ואני פוחד מאכזבות“, נהג לומר.

נושא הנאמנות היה מרכזי בחייו. הוא לא האמין באיש, ודרש שכולם יאמינו בו. „אין איש אחד שאני מכיר שלא סידר אותי פעם אחת לפחות“, אמר. „אנשים הם בוגדים מטיבעם. הם מוכרים אחד את השני, אחד מאחר יגבן של השני, ונעלבים כשמישהו אחר עושה להם כך.“ מייק ייחס חשיבות עצומה למילים — מלים שנכתבו, מילים שנאמרו. הוא לא היה מקבל דברים כפשוטם, אלא מחפש את הכוונות והמשמעויות הנסתרות מאחריהן. „שמעת? הוא אמר לי שהתקליט האחרון שלי טוב. למעשה הוא מתכוון לרמוז שהתקליט שלפניו היה, לדעתו, גרוע. אני מכיר אותו. לפני שנתיים וחצי דחה אותי בל־רשוב כשחיפשתי עבודה, אבל אף פעם לא היה מספיק אמיץ לומר לי את האמת בפנים.“

הימים האחרונים

אחרי נסיון ההתאבדות הראשון, שלא עלה בידו, נזכרתי בכל החשדנויות האלה, בחוסר־האמון הבסיסי שרחש לבני אדם, וחשתי לעצמי: „הייתי צריכה להבין

את אלה שעבדו איתו בחוסר־רגישות, בכורות מוסקלית, בעקשנות וכו'. משום כך החליף מעבדים לעתים תכופות, משום כך נחשב לאמן שקשה לעבוד איתו. על כל שיר שהקליט, עבד חודשים. השאיפה לשלמות הייתה ממש כפייתית. „אני לא איש חלטורות“, היה אומר. „כל הופעה שבה אני נשמע פחות מהפוטנציאל שיש בי, עולה לי בכריאות. אני לא יכול להיות מה שאינני, אבל אני מוכרח להפיק מעצמי את המכסימום שיש לי לתת.“

לאוליה־ההופעות היה מגיע כשעה בעיקר בצרפתית; מה יאמר על הלוש הור; על כך שהוא גר בחו"ל; על כך שיש לו כסף, ועוד. רק דבר אחד הפחיד אותו יותר מהמיפגש עם הקהל. היה זה המיפגש הבלתי־נמנע עם יושבי פינת, נציגי הבידור הישראלי. „הם יושבים שנים בפינת הרחובות פריז מן ודיזנגוף, ומשכנעים את עצמם שזהו מרכז התרבות העולמי“, היה אומר. „הם מעבירים ביקורת על כל מי שמצליח, וחושבים שעלידי השמצת אחרים הם מעלים את ערך עצמם.“

ביום־השנה השני למותו של מייק בראנט נכח בבית־הקברות רק קומץ קטן של אנשים, ובהם אמה אחת ואח אחד שעדיין חיים את זכר התהילה הגדולה, ויודעים לספר על מיכתבי מעריצות (מצר־פת), וזייפרכים (מצרפת), מיברקים (מצר־פת), ושידורים חוזרים של הופעותיו שהוקרנו בטלוויזיה... הצרפתית, כמובן. בארץ נדמה כי נשכח לחלוטין. אומרת האם: „האם באמת היה קשה לטלוויזיה הישראלית להקרין, ליום השנה למותו, שידור חוזר של אחת מתוכניותיו? אבל למייק מעולם לא היו קשרים טובים במקומות הנכונים, הוא לא ידע לטפח אותם. ואלה שנשרכו אחריו כשהיה בחיים כדי שמעט מן הוהר ידבק גם בהם, אינם זקוקים לו עוד אחרי מותו. פשוטו כמשמעו. הוא נשכח, משום שקודם כל זהו טבע הדברים, ומעבר לזה — משום שבעצם שיכולים היו להזכיר לנו מדי־פעם שהיתה תופעה כזו — אולי לא נכס גדול לאמנות אבל בהחלט תופעה בעלת משמעות — לא היו חברים, ואף פעם לא „פירגנו“ לו.“

חוש־הומור נדיר

הכרתי אותו בקיץ 1970, מאחרי האולם אוֹר־מפיה בפאריס. מייק היה אז בשיא הצלחתו. תקליטו הראשון נמכר ביותר ממיליון עותקים, וקשה היה לעבור איתו את הרחוב מבלי שעשרות בנות טיפ־עשרה תיטפלנה אליו. ובכל־זאת — היה מתייבב ערב אחר ערב באוֹר־מפיה, יושב בקהל ומריע לאמנים, ואחר־כך מסייר איתם בחצוצות פאריס ומראה להם כי בעצם אינם מססידים דבר. את סקרנותי עורר מייק באותה תקופה משום שבמקום להפגין יהירות כלשהי כלפי האמנים הישראליים שהופיעו שם, שרובם היו מוכרים את גילה ביישנות, מבוכה וריגשי־נחיתות בלתי רגילים בהתייחסותו אליהם, שאני לא הצלחתי להבין את אישורם. במשך ארבע שנות ידידות מיוחדת־במינה שנרקמה בינינו לאחר־מכן, ושתי־רכוז רובה־ככולה בשיחות־טלפון ממושכות בין פאריס לתל־אביב, הצלחתי להבין קצת יותר. מייק היה „זרבה“ של העידן המודרני

האלייל שנושכת

שהאיש שרוי בסבל, שהחשדנות אצלו היא כפייתית. אבל מה לעשות, ובדבריו היה תמיד היגיון? מה לעשות שידע „להריח“ אנשים ולעמוד על טיבם בחושים שאחרים לא ניחנו בהם?

את הספרים שלו צייר, צייר והטיר מין, צייר והשמיד. פחד שיאשימו אותו ביומרות, בניסיון להיות „אמן רב תחומי“. כשקנה תקליטים קלאסיים, פחד שיאמרו כי קנה אותם רק כדי לקשט בהם את דירתו, לעשות רושם. „אני באמת אהבתי את בטהובן“, היה מתנצל, „אולי אני לא מבין הרבה, אבל הוא מרגיע אותי ואני מאמין לו.“

הרצון להאמין לאנשים, והפחד שמא יאכזבו אותו, נראים לי — במבט לאחור — התכונות שאיפיינו אותו יותר מכל, שהניחו את כל התנהגותו שהיתה נתונה לשינויים קיצוניים — סימפטם מאד או אגרסיבי. ההומור שלו, הנדיר באמת, היה כלי־ההגנה המרכזי שלו. הוא השתמש בו בהפרזה גדולה ע־כדי כך שאנשים חשבו אותו לבלתי־רציני.

קשה לי מאד לסלוח לאלה שהדביקו לו תוויות מבלי להכיר אותו. בסר־הכל, יותר מכל, עוררה אצלי הידידות עם מייק בראנט מחשבות נוגות וספקות קשים לגבי הקריטריונים שלפיהם אנו שופטים בני אדם: השכלה כמדד לחוכמה, נחמדות כמדד לאנושיות, הערכה עצמית גבוהה כנאי להערכת אחרים אִלִיד, הקריטריונים הרגילים להערכת אנשים בחברה לא הלמו את מייק בראנט, ובעזרת האינטליגנציה השרושת שבה ניחן, ידע היטב כיצד הוא מוערך על ידי האחרים. עם כל זה היה לו קשה מאד להתמודד. אולי משום כך לא ראה לפניו כל דרך, אלא לפרוש.

לפני תחילת ההופעה, עם צוות של טכנאי־קול. הוא היה רץ לכל פינות האולם כדי לבדוק במיואזוניו כיצד ישמע אותו הקהל בזמן ההופעה, ורק לעתים נדירות היה שבע־רצון.

ידידות, נאמנות ואמנות

האם אהב את החיים? לכאורה נדמה שכן. הוא לא חסר מעצמו שום תענוג — שמש, נשים, טיולים בעולם, בגדים, מכוניות־פאר, ידיות מרוהטות ומסוגננות היטב, יצירות־אמנות יקרות שרכש ביד־ענות שאיש לא הבין את מקורה. אבל

יותר מכל דבר אחר בחייו אהב לשיר. הוא היה שר בבית, בבית־הקפה, ברחובות, במכונית, במסוס, במיקלחת. לא היה סוג אחד של מוסיקה שאליו לא רחש כבוד. „כל דבר בעיתו, כל מוסיקה והמצב־רוח שלה“, היה אומר.

מכוניתו הייתה עמוסה קסוות של שירים דרום־אמריקאים, של פירקיי־נזנות, של צ׳ייקובסקי באר ובטהובן, מוסיקה ממערב כונים, שירי־מולדת ישראלים שמדי פעם היה מעבד מחדש ושר בהופעותיו בחו"ל

מאת אורית שוחט

תמיד חסר לו משהו. תמיד היה בלתי מרוצה, חסר מנוחה, רואה־שחורות, מחפש משהו אבוד ובלתי־מושג, כשלכולם היה נדמה שיש לו כבר הכל. את מי שאהב, אהב עם כל הנשמה, את מה שדרש מאחרים בתחום יחסי האנוש, קיים הלכה למעשה. היה מבזבז סכומי־עתק על אנשים שאת חברותם החשיב, ואת אמו ואחיו טיפה כאילו היו ילדיו הקטנים. אם יש משמעות למושג „חבר בשעת צרה“, אפשר לומר בביטחה שהוא היה כזה. כשהכל הלך למישרין, היה טרוד מדי בבעיותיו מכדי להעניק לסביבתו תשומת־לב, אבל כשהיה מבחין בחושי המחודדים, שלמשהו מהאנשים היקרים לו יש בעיות היה יכול להגיב בזלילה מקצהו של העולם לקצהו השני.

ובארץ, רק את המוסיקה הצרפתית שגא באמת, ולא יכול לסלוח לעצמו על שהוא מתפרנס ממנה. היו לו המון רעיונות בשטח המוסיקה, אבל מעולם לא הצליח לבצע אותם למעשה. היה לו שאין לו די השכלה מוסיקלית כדי לחבר ולעבד כל מה שהתרוצץ לו בראש. „כשאני מסביר למישהו אחר מה אני רוצה, אין לי מספיק מילים, לא בעברית ולא בצרפתית, כדי לקרוע בדיקו לכוונות של עצמי“, היה רוטן. וכשהיה יוצא משהו שונה ממה שהתכוון אליו, היה מאשים

— חסר השכלה פורמאלית כלשהי, שהתי־קשה באופן בולט בקריאת ספרים ובהבעה ככתב, אולם בעל רגישות רבה, חושים בריאים ואינטליגנציה שורשית נדירה. לקראת נסיעתו הראשונה לישראל, בי חורף 1970, נתקף בחרדות שמאחר יותר נתגלו כמאפיינות אותו, והזמין מהארץ את כל הסיפור הערכני בכל הנושאים הקשור־רים במדינת ישראל. „תשלחי לי משהו על פוליטיקה, משהו בשטח הסיפורות — כל מה שגראה לך שיוכל לעזור לי לדבר עם אנשים מבלי להיראות אידיוט“, מסר לי באחת השיחות, ואני לתומי ליקטתי ספרים: קניוק, א.ב. יהושע, עמוס אילון, ולא ידעתי למה אני גורמת. לא ידעתי כמה מתסכלים היו ספרים כאלה לגביו, כשניסה — ללא הצלחה מרובה — להתגבר עליהם. ברגעים כאלה היה מגיח לעזרתו את חוש־ההומור הנדיר שניחן בו — ההומור שהצליח להטעות את כל ידידיו במשך שנים וחיסה, מסתבר, על מכוניל־ב ותיסכולים עמוקים שבעמוקים, והוא הת בדח: „הספרים ששלחת פתרו לי סופית את בעיית נודו־השינה... אני לא מצליח לקרוא יותר משני עמודים ברציפות.“

פחד מאמני „פינתי“

בכנות ובחשיפה־עצמית מפוכחת לא היו לו מתחרים, ודאי שלא בקהיליית־האמנים הישראלית. הנוטה ל־התייחס אל עצמה ברצינות מועזת. קהי־ליית אמנים־בדרנים זו, של יושיב קפה פינת, לא קיבלה אותו לתוכה מעולם. כשהיה מגיע להופעות בארץ, היה אכול פחדים היסטריים מהקהל הישראלי — אך יקבל אותו; מה יאמר על כך שהוא שר